

**PRAVNI
MONITORING
MEDIJSKE
SCENE
U SRBIJI**

Izveštaj za avgust 2012.

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO - SRBIJA
FOUNDATION FOR AN OPEN SOCIETY - SERBIA

**Ovaj Monitoring Izveštaj je realizovan
uz finansijsku podršku Fondacije za otvoreno društvo**

SADRŽAJ:

I	SLOBODA IZRAŽAVANJA.....	3
II	MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH PROPISA.....	10
III	MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA	14
IV	MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA	15
	REGULATORNA TELA.....	15
	DRŽAVNI ORGANI	16
	KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA	17
V	PROCES DIGITALIZACIJE.....	18
VI	PROCES PRIVATIZACIJE.....	19
VII	ZAKLJUČAK.....	20

I SLOBODA IZRAŽAVANJA

U periodu na koji se ovaj monitoring izveštaj odnosi, zabeleženo je više slučajeva koji ukazuju na moguće povrede slobode izražavanja.

1. Pretnje i pritisci

1.1. Srpska napredna stranka, vodeća stranka nove vladajuće koalicije u Srbiji, objavila je tokom avgusta čitavu seriju saopštenja, kojima je optužila pojedine medije da su „pod kontrolom bivšeg režima“, da su „partijski mediji“ koji „falsifikuju stvarnost u Srbiji“, da nastavljaju „politiku podrške bivšem režimu“, da su „poslušnički mediji“ Demokratske stranke, da šire „beskrupulozne laži“, da se služe „najneverovatnijim neistinama“, da iznose „notorne laži i neistine“, da „svakodnevnim lažima i brutalnim izmišljotinama“ poturaju tezu da su „u novoj vlasti ubice i nesposobni ljudi“. Prvo iz serije saopštenja objavljeno je 4. avgusta i u njemu Srpska napredna stranka demantuje pojedine informacije o novopostavljenom šefu Bezbednosno-informativne agencije, Nebojši Rodiću. Samo tri dana kasnije, Srpska napredna stranka iznosi optužbe na račun radija i televizije B92, povodom objavljivanja informacije o imenovanjima u Ministarstvu unutrašnjih poslova, kao i o tome da će Vladimir Vukčević biti smenjen sa funkcije tužioca za ratne zločine. Informacija o planiranoj smeni Vladimira Vukčevića je ubrzo demantovana, i B92 je demanti odmah objavio. Nešto kasnije, 31. avgusta, na udaru se našao dnevni list „Blic“, a sve povodom informacija o imenovanju Dejana Carevića za šefa kabineta ministra pravde, Nikole Selakovića. „Blic“ je objavio da je Dejan Carević, krajem devedesetih godina prošlog veka, radio u Šestom odeljenju Službe državne bezbednosti Srbije, koje se dovodi u vezu sa političkim atentatima, budući da je šef tog odeljenja, Ratko Romić, osuđen na sedam godina zatvora za učešće u pripremi atentata na Vuka Draškovića u Budvi 2000. godine.

Zakonom o javnom informisanju propisano je da je javno informisanje slobodno, da niko ne sme, ni na posredan način, da ograničava slobodu javnog informisanja, nijednim načinom podesnim da ograniči slobodan protok ideja, informacija i mišljenja, a posebno da ne sme da vrši bilo kakav pritisak na javno glasilu i njegovo osoblje, kao ni uticaj podesan da ih omete u obavljanju posla. Kontinuirano optuživanje medija za laži, neistine, izmišljotine, falsifikovanje stvarnosti, poslušništvo i podršku bivšem režimu, posebno u situaciji u kojoj dolazi od vodeće stranke vladajuće koalicije, nesumnjivo predstavlja uticaj podoban da kod medija dovede do autocenzure i izbegavanja izveštavanja o pojedinim temama. Izbegavanje izveštavanja o temama o kojima javnost

ima interes da zna, a kadrovska rešenja nove vlasti svakako jesu takva tema, kreiralo bi situaciju u kojoj mediji bivaju lišeni svoje važne, kontrolne funkcije u društvu. Zakon o javnom informisanju, inače, sadrži odredbe koje se tiču položaja nosilaca državnih i političkih funkcija, kao i državnih organa, u odnosu na informacije koje se o njima objavljuju u javnim glasilima. Ove odredbe se oslanjaju na praksu Evropskog suda za ljudska prava u primeni člana 10. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Taj sud je u čitavom nizu svojih presuda, od kojih je verovatno najpoznatija ona u slučaju Lingens protiv Austrije, iz 1986. godine, našao da mediji, ne samo da imaju zadatak da prenose informacije i ideje o političkim i drugim pitanjima u oblastima od javnog interesa, već i javnost ima pravo da ih prima. Prema Sudu, sloboda štampe pruža javnosti jedno od najboljih sredstava za upoznavanje sa idejama i stavovima političkih lidera i stvaranje mišljenja o tim idejama i stavovima. Stoga su granice prihvatljive kritike šire kada je reč o političaru kao takvom, nego kada je reč o privatnom licu. Za razliku od ovog poslednjeg, onaj prvi se neizbežno i svesno izlaže podrobnom ispitivanju svake svoje reči i postupka od strane novinara i široke javnosti, i prema tome mora da pokaže veći stepen tolerancije. Slično kao sa kritikom pojedinačnih političara, i mogućnost generalne kritike vlade zbog odluka koje donosi, uključujući i odluke o razrešenjima i imenovanjima određenih lica unutar administracije, predstavlja važno polje slobode izražavanja, važan mehanizam koji je preduslov kontrole vlasti od strane javnog mnjenja i javnosti. Iako navedena saopštenja potenciraju, deklarativno, i na „poštovanju apsolutne slobode informisanja“, kao i na tome da „Srpska napredna stranka nema ništa protiv bilo kakvog pisanja“, više je nego očigledno da ona, u delovima u kojima ne ukazuju na eventualne činjenične greške u izveštavanju, već dovode u pitanje i samo pravo medija da procese u društvu analiziraju u svetlu radnih biografija lica koja nova vlast imenuje na važne pozicije u državnoj administraciji, te posebno u svetlu funkcija koje su ista ta lica vršila u vreme nedemokratskog režima Slobodana Miloševića, predstavljaju neprihvatljivo mešanje i ograničavanje slobode izražavanja, zajemčene i Ustavom i ratifikovanom Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

1.2. Novinska agencija „Beta“ prenela je da je ekipa regionalne televizije Šabac fizički napadnuta tokom izveštavanja sa Seoskih olimpijskih igara u Prnjavoru kod Šapca, a da je novinarka Marija Damnjanović u napadu zadobila povrede lica. Incident se dogodio u nedelju, 26. avgusta, u popodnevним časovima i nije direktno povezan sa samim takmičenjem. Prema navodima očevidaca i ekipe TV Šabac, novinarku i snimatelja napao je R. K. (35), koji je neposredno nakon toga i priveden. On je prvo vređao novinarku, a zatim i fizički napao snimatelja Zorana Milutinovića, dok je Mariju Damnjanović udario pesnicom u lice. Novinarka TV Šabac izjavila je za S media portal da je nepoznati čovek počeo da je vređa iz čista mira i naziva pogrđnim izrazima. „Moj kolega mu je rekao da nije u redu da se tako ponaša, i onda je čovek potrčao prema nama. Kolegu je počeo da davi, mene je udario pesnicom u predelu brade“, rekla je Marija Damnjanović. Mediji su preneli da je

policija protiv napadača podnela prekršajnu prijavu zbog remećenja javnog reda i mira, a da je o slučaju obavešteno i nadležno javno tužilaštvo u Šapcu i viši javni tužilac, koji treba da odluče da li će se protiv napadača voditi krivični postupak.

Napad na ekipu televizije Šabac još jedan je u nizu napada koji svedoče o ugroženosti novinara, ali i o tome da napadi na novinare često ne nailaze na nepodeljenu osudu i suprotstavljanje građana. Marija Damnjanović tvrdi da niko nije prišao da pomogne snimatelju i njoj, iako je do napada došlo na javnom mestu, i iako je bilo puno očevidaca. U konkretnom slučaju biće interesantno i da li će konkretan napad biti kvalifikovan samo kao prekršaj, ili pak kao krivično delo. Naime, Zakonom o javnom redu i miru, propisana je prekršajna odgovornost za one koji svađom ili vikom remete javni red i mir ili ugrožavaju bezbednost građana, za šta je propisana kazna zatvora do 20 dana. Istim Zakonom, za slučaj u kome se ugrožava spokojstvo građana ili remeti javni red i mir, vređanjem ili zloupotrebom drugog, vršenjem nasilja nad drugim, izazivanjem tuče ili učestvovanjem u njoj, propisana je takođe kazna zatvora do 60 dana. Krivičnim zakonikom, za nasilničko ponašanje, koje se definiše kao značajnije ugrožavanje spokojstva građana ili teže remećenje javnog reda i mira grubim vređanjem ili zlostavljanjem drugog, vršenjem nasilja prema drugom, izazivanjem tuče ili drskim ili bezobzirnim ponašanjem, propisana je kazna zatvora do tri godine. U težem slučaju, kada je nasilničkim ponašanjem nekom licu nanesena laka telesna povreda ili je došlo do teškog ponižavanja građana, učinilac će se kazniti zatvorom od šest meseci do pet godina. Kvalifikacija u konkretnom slučaju zavisice prevashodno od ocene da li napad na novinarsku ekipu predstavlja značajnije ili manje značajno ugrožavanje spokojstva građana, odnosno teže ili pak manje teško remećenje javnog reda i mira. Ocena koju nadležni o tome budu doneli, govoriće koliko o samom ovom slučaju, tako i o tome da li se novinari, mediji i medijski poslenici uvažavaju i kakav ugled uživaju u srpskom društvu.

1.3. Dnevni list „Kurir“ objavio je da je Marijan Rističević, predsednik Napredne seljačke stranke, poznat i kao učesnik rialiti šoua „Farma“, neuspešni predsednički kandidat na izborima za predsednika Republike 2004. i 2008. godine, i narodni poslanik koji je u aktuelni saziv Narodne skupštine Republike Srbije ušao na listi koalicije okupljene oko vladajuće Srpske napredne stranke, telefonom najgrublje vređao novinara „Kurira“ zbog teksta objavljenog 24. avgusta, u kome piše da je direktor firme, koja je u vlasništvu Rističevićeve supruge, osumnjičen za utaju poreza. „Kurir“ tvrdi da je od Rističevića tražio komentar policijskog saopštenja - da je, zbog sumnje da je utajio 39 miliona dinara, podneta krivična prijava protiv direktora preduzeća, čiji je većinski vlasnik, prema podacima Agencije za privredne registre, Rističevićeva supruga Javorka. „Kurir“ dalje tvrdi da je Rističević, nakon što je telefonom vređao novinara i pretio tužbom, poslao i pisani demanti u kome

tvrdi da je njegova supruga prodala udeo u firmi, da o toj činjenici svedoči ugovor overen u sudu, te da je kupac bio u obavezi da prenos udela registruje u Agenciji za privredne registre.

Zakonom o javnom informisanju propisano je da niko ne sme da vrši bilo kakav pritisak na javno glasilo i njegovo osoblje, kao ni uticaj podesan da ih omete u obavljanju posla. Preteći telefonski pozivi i najgrublje uvrede upućene novinaru, svakako predstavljaju zabranjeni pritisak. Ono što ovu stvar čini ozbiljnom je i činjenica da pretnje dolaze od osobe koja je narodni poslanik. Narodni poslanici, u skladu sa Zakonom o javnom informisanju, imaju određene obaveze u odnosu na javno informisanje, uključujući i obavezu da pokažu viši stepen tolerancije prema kritičkim tekstovima u odnosu na obične građane, kao i obavezu da informacije o svom radu učine dostupnim za javnost. Činjenica da se u konkretnom slučaju informacija nije odnosila na rad Marijana Rističevića kao narodnog poslanika, već na krivični postupak iniciran protiv direktora firme čiji je formalni vlasnik njegova supruga, nikako ne može da opravda pretnje i uvrede upućene novinaru. Marijan Rističević, inače, već vodi jedan spor protiv „Kurira“. Tužba je podneta u junu 2011. godine, a Rističević u tom sporu od „Kurira“ traži naknadu štete u iznosu od 1.500.000,00 dinara.

2. Sudski postupci

2.1. Na osnovu člana 112. tačka 7 Ustava Republike Srbije, kojim je predviđeno da je predsednik Republike nadležan da daje pomilovanja, člana 110. Krivičnog zakonika, kojim je predviđeno da se pomilovanjem poimenično određenom licu daje potpuno ili delimično oslobođenje od izvršenja kazne, i člana 1. Zakona o pomilovanju, kojim je predviđeno da pomilovanje za krivična dela propisana zakonima Republike Srbije daje predsednik Republike, predsednik Republike Srbije, Tomislav Nikolić, potpisao je 3. avgusta odluku o pomilovanju novinara Lasla Šaša. U saopštenju iz kabineta predsednika Nikolića, navodi se da je on predlog o pomilovanju Lasla Šaša potpisao u uverenju da je pravo na slobodu mišljenja jedno od osnovnih civilizacijskih tekovina i da je stoga neprimereno da novinar Laslo Šaš služi kaznu zatvora od 150 dana samo zato što je izneo svoje mišljenje, što je takođe protivno svim evropskim standardima i međunarodnim konvencijama. Laslo Šaš je istog dana, oko 14 časova, pušten na slobodu iz Okružnog zatvora u Subotici. On se zahvalio svim kolegama i novinarskim udruženjima što su ga podržali. Šaš se nekoliko dana kasnije i lično zahvalio predsedniku na pomilovanju. Nikolić je tom prilikom istakao da je pomilovanje Lasla Šaša početak borbe za slobodu mišljenja u Srbiji kao osnovne civilizacijske tekovine.

O slučaju Lasla Šaša pisali smo u svom prethodnom izveštaju, a ovde ćemo samo podsetiti da je on 20. jula bio upućen na izdržavanje kazne zatvora zbog presude Osnovnog suda u Subotici.

potvrđene presudom Apelacionog suda u Novom Sadu, kojom je zbog krivičnog dela uvrede kažnjen novčanom kaznom od 150.000,00 dinara. Ova kazna zamenjena je rešenjem Osnovnog suda u Subotici kaznom zatvora u trajanju od 150 dana, zbog neplaćanja novčane kazne u ostavljenom roku. Šaš je kažnjen po privatnoj krivičnoj tužbi vođe mađarskog desnog ekstremističkog pokreta „64 Županije“, Lasla Torockaja, zbog svog teksta koji je kao pismo čitaoca objavljeno 24. aprila 2007. godine u dnevnom listu Magyar Szó. Laslo Šaš je novinar koji je svojevremeno saradivao sa listovima na mađarskom jeziku Magyar Szó iz Novog Sada i Hét Nap iz Subotice. U spornom tekstu, izneo je kritiku delovanja Lasla Torockaja kao ekstremnog desničara. Slučaj Lasla Šaša potvrdio je neophodnost da se u Srbiji dekriminalizuju uvreda i kleveta. Predlog Zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika, koji predviđa dekriminalizaciju uvrede i klevete, prethodna vlada je uputila Skupštini Srbije na usvajanje 31. januara ove godine. Međutim, Narodna skupština nije stigla da ga usvoji do svog raspuštanja pre majskih izbora ove godine, a nova vlada ga je povukla iz procedure.

2.2. Apelacioni sud u Beogradu pravnosnažno je preinačio prvostepenu presudu, kojom je novinar nedeljnika „Vreme“, Miloš Vasić, bio obavezan da advokatu Biljani Kajganić isplati 350.000 dinara na ime naknade štete za pretrpljene duševne bolove usled povrede časti i ugleda, i odbio tužbeni zahtev u celosti. Biljana Kajganić je Vasića tužila zbog teksta iz septembra 2004. godine, u kome je on objavio transkript njenih presretnutih razgovora sa Dejanom Milenkovićem Bagzijem. Milenković je u to vreme bio u bekstvu u Grčkoj, budući da je u Srbiji bio optužen za saučesništvo u ubistvu premijera Zorana Đinđića, a iz objavljenih transkripata proizilazi da mu je Biljana Kajganić savetovala da se preda, pošto mu je, navodno, kao branilac, u dogovoru sa političkim i obaveštajnim vrhom Srbije obezbedila poseban status, ukoliko za nerazjašnjeno ubistvo Momira Gavrilovića optuži Ljubišu Buhu, zaštićenog svedoka u procesu protiv „zemunskog klana“.

Presuda Apelacionog suda u Beogradu predstavlja još jednu bitnu pobedu za medijske profesionalce u Srbiji, te još jednu potvrdu prakse ovog suda koji u poslednje vreme podiže standarde zaštite slobode izražavanja u zemlji. O nekim od tih značajnih presuda Apelacionog suda u Beogradu pisali smo u svojim ranijim izveštajima. Po nalaženju Apelacionog suda u ovoj konkretnoj stvari, tuženi je kao novinar i autor teksta, u istom izneo informacije za koje je verovao da su istinite, a koje se odnose na događaje i ličnosti o kojima javnost ima interes da zna, jer su bile u vezi sa krivičnim postupkom vođenim protiv lica optuženih za ubistvo premijera Republike Srbije. Objavljivanje informacija, nalazi dalje Apelacioni sud, nije bilo usmereno na povredu časti i ugleda Biljane Kajganić, već je bilo usmereno na pitanje od javnog interesa, zbog čega je tužba kojom je ona tražila da se Miloš Vasić obaveže da joj naknadi nematerijalnu štetu zbog povrede časti i ugleda,

neosnovana. Po nalaženju suda, ove informacije mogle su se slobodno objavljivati bez obzira na način na koji su pribavljene i ne predstavljaju informacije čije je objavljivanje, u skladu sa Zakonom o javnom informisanju, zabranjeno, a odgovor Biljane Kajganić na njih je bio takođe objavljen u skladu sa pravilima koja Zakon propisuje za objavljivanje odgovora. Apelacioni sud je podsetio da uslov za odgovornost novinara za naknadu štete prouzrokovane objavljivanjem informacije predstavlja i krivica, pri čemu je teret dokazivanja novinarske krivice na oštećenom, u konkretnom slučaju na Biljani Kajganić, što ona u postupku nije dokazala. Takođe, po Apelacionom sudu, na Biljani Kajganić je bilo da dokaže da je u ovom slučaju bila zanemarena novinarska pažnja. Dužna novinarska pažnja, po sudu, u konkretnom slučaju nije bila zanemarena, imajući u vidu da je Miloš Vasić izvršio proveru informacija koje su mu saopštene, a činjenica da nije lično kontaktirao Biljanu Kajganić ne predstavlja presudni razlog za donošenje drugačije odluke. Na kraju, Apelacioni sud nalazi da u konkretnom slučaju, legitimni interes javnosti da bude informisana o činjenicama i događajima koji su u vezi sa krivičnim postupkom koji se vodio protiv učinilaca krivičnog dela ubistva visokog državnog funkcionera – premijera, pretežu nad interesom zaštite časti i ugleda lica koje se pojavljuje kao branilac okrivljenog u tom postupku. Ovo tim pre što, kako sud smatra, objavljene informacije nisu usmerene na ličnost ili profesionalnu delatnost Biljane Kajganić kao advokata, već na događaje koji bi mogli imati uticaja na tok krivičnog postupka za ubistvo premijera Republike Srbije. Sa iznetog, sud je našao da nisu ispunjeni uslovi iz člana 10, stav 2. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, da bi se tužiocu u konkretnom slučaju dosudila naknada štete. Ova presuda ukazuje na neke od tipičnih propusta koje prvostepeni sudovi prave u medijskim sporovima. Prvo, Zakon o javnom informisanju, kada govori o dužnoj novinarskoj pažnji, kaže da je to pažnja primerena okolnostima. Prvostepeni sudovi u medijskim sporovima isuviše često su ovaj standard cenili apstraktno, propuštajući da ga upodobu objektivnim okolnostima u kojima novinari, u trci sa vremenom i imajući u vidu činjenicu da su vesti „kvarljiva roba“, rade. Drugo, Zakon o javnom informisanju propisuje da se ideje, informacije i mišljenja o pojavama, događajima i ličnostima o kojima javnost ima opravdani interes da zna, u javnim glasilima objavljuju slobodno, osim kada je drugačije određeno zakonom, i bez obzira na način na koji je pribavljena informacija. Prvostepeni sudovi isuviše često su insistirali na načinu na koji je informacija pribavljena, zanemarujući okolnost da je on, po pravilu, irelevantan za samo pravo na objavljivanje i odgovornost novinara. Ovo tim pre, ako se ima u vidu da je odgovornost novinara, urednika i osnivača medija za štetu, shodno Zakonu o javnom informisanju, isključena, čak i ako je informacija neistinita ili nepotpuna, u slučaju kad je ona verno preneti iz sudskog postupka ili iz dokumenta nadležnog državnog organa. Na kraju, iako je Zakonom propisano da novinar nije dužan da otkrije podatke u vezi sa izvorom informacije, osim ako se podaci odnose na krivično delo, odnosno učinioca krivičnog dela za koje je zaprećena kazna zatvora najmanje pet godina, prvostepeni sudovi u medijskim sporovima često su pozivanje novinara na svoje pravo da štite

izvor informacije, sankcionisali kao odsustvo dužne novinarske pažnje (budući da zaštićeni izvor ne može da potvrdi da su sporne informacije od strane novinara zaista proveravane). U ovoj konkretnoj presudi, Apelacioni sud je pokazao da takav logički sled nije, niti ispravan, niti jedini moguć, uvaživši istovremeno i pravo novinara da štiti izvor informacije, ali i prihvativši da je on postupio sa dužnom novinarskom pažnjom. Ostaje jedino da se nadamo da će ovakva odluka Apelacionog suda uticati i na drugačiju praksu prvostepenih sudova, te da ćemo moći da citiramo i više prvostepenih presuda koje podižu standarde zaštite slobode izražavanja u Srbiji.

2.3. Radio televizija Srbije objavila je prilog o novinarki Milijani Stojanović iz Paraćina, koja je pre četiri godine pisala o slučaju mogućeg zlostavljanja deteta od strane majke, i propusta tužilaštva da blagovremeno pokrene istragu. Ovih dana novinarka je dobila presudu po kojoj je dužna da zbog klevete tadašnjeg opštinskog tužioca plati 30.000 dinara. Da sve bude još tragičnije, nesrećno dete je u januaru pronađeno mrtvo, a pre mesec i po, prvostepenom presudom majka je proglašena krivom za zanemarivanje deteta, čiji je organizam bio iscrpljen dugotrajnim gladovanjem. U spornom tekstu, kako prenosi RTS, Milijana Stojanović pozvala se na lekarske nalaze, službenu belešku opštinskog tužioca i anonimnu krivičnu prijavu radnika Centra za socijalni rad. U anonimnoj prijavi pisalo je da je, oktobra 2007. godine, socijalna radnica zatekla dete sa jastučnicom preko glave, polomljenom rukom i podlivima. Povrede je potvrdio i nalaz lekara, te je slučaj prijavljen policiji i tužilaštvu. Opštinski tužilac pokreće istragu tek godinu dana kasnije i, potom, tuži novinarku zbog teksta u jednom dnevnom listu. Dve oslobađajuće presude Osnovnog suda u Paraćinu, Apelacioni sud u Kragujevcu je ukinuo, odnosno preinačio u korist tužioca, koji je u međuvremenu napredovao i sada radi u Višem tužilaštvu.

Krivični zakonik klevetu definiše kao iznošenje ili pronošenje nečeg neistinitog za drugog, što može škoditi njegovoj časti ili ugledu. Autori ovog izveštaja nisu bili u prilici da izvrše uvid u sudski spis, ali na osnovu priče koju su preneli mediji, ne može se izvući zaključak o tome šta je neistinito u konkretnom slučaju moglo biti preneto. Naime, da bi uopšte postojala kleveta, neophodno je da postoji netačan činjenični iskaz. U konkretnom slučaju, po vesti koju je RTS objavio, proizilazi da je novinarka u konkretnom slučaju činjenične navode iznosila citirajući službenu dokumentaciju, odnosno lekarske nalaze, službene beleške i prijavu radnika Centra za socijalni rad. Ukoliko je tekst i sadržao kritiku rada tužilaštva koje je propustilo da blagovremeno pokrene postupak i zaštititi nesrećno dete, ta kritika nije mogla biti kleveta, pošto ona ne bi predstavljala činjenični iskaz, već vrednosni sud, te se uopšte ne bi radilo o krivičnom delu klevete, već eventualno o nekom drugom krivičnom delu, odnosno, konkretno, o uvredi. Krivični zakonik, međutim, propisuje da se učinilac neće kazniti za uvredu, ako je uvredljive navode izneo u vršenju novinarskog poziva u odbrani

nekog prava ili zaštiti opravdanih interesa, o čemu je ovde nesumnjivo bio slučaj, ako se iz načina izražavanja ili iz drugih okolnosti vidi da to nije učinio u nameri omalovažavanja. Kako god bilo, o slučajevima zlostavljanja dece je i inače teško pisati, posebno uzimajući u obzir zahteve Zakona o javnom informisanju da se maloletnik ne učini prepoznatljivim u informaciji koja je podesna da povredi njegovo pravo ili interes. Presude kao što je ova, izrečena Milijani Stojanović, novinarki iz Paraćina, nesumnjivo mogu i dodatno da utiču na jačanje autocenzure u medijima i izbegavanje tema koje imaju veze, ne samo sa zlostavljanjem dece, nego, i generalno, sa preispitivanjem društvene reakcije, kao i reakcije nadležnih, na slučajeve zlostavljanja dece.

II MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH PROPISA

1. Zakon o javnom informisanju

1.1. Implementacija Zakona o javnom informisanju obrađena je jednim delom kroz odeljak o slobodi izražavanja.

1.2. Internet portal „Pištaljka“ preneo je fotografiju, originalno objavljenju na Twitter nalogu potpredsednice Delta holdinga – Jelene Krstović, koju je protumačio kao dokaz povezanosti vlasnika Delte, Miroslava Miškovića, sa gradonačelnikom Beograda, Draganom Đilasom, odnosno, kao potvrdu da njih dvojica imaju vlasnički udeo u dnevniku „Press“. Na fotografiji koju je Krstovićeva, sudeći po komentaru, snimila u avionu, na njenim kolenima se vidi beležnica sa rukom ispisanim sadržajem, koji se može tumačiti kao zapisnik sa sastanka sa Draganom Đilasom, na kome se raspravljalo o poslovanju dnevnog lista „Press“. „Pištaljka“, komentarišući fotografiju, podseća na navode Saveta za borbu protiv korupcije iz njegovog Izveštaja o pritiscima i kontroli medija, objavljenog septembra prošle godine. U Izveštaju se, u delu koji se bavi netransparentnim medijskim vlasništvom u Srbiji, posebno apostrofira i „Press“, te navodi da polovinu udela u ovim dnevničkim novinama poseduje preduzeće registrovano na Kipru, Amber Press Limited iz Limasola, o čijem vlasniku se samo spekuliše. „S obzirom na prirodu tekstova u ovom listu, u javnosti se često pominjalo da iza te kiparske firme zapravo stoji Miroslav Mišković, a jedno vreme i njegova doskorašnja saradnica Milka Forcan. Kontrola nad ovim novinama pripisivana je čak i Draganu Đilasu, gradonačelniku Beograda, potpredsedniku Demokratske stranke (DS) i vlasniku moćnih marketinških kompanija ‘Multikom grupe’ i ‘Dajrekt medije’“, navodi se u Izveštaju. Formalno, danas su vlasnici „Press-a“ – Amber Press Limited sa 50%, novinari Đoko Kesić i Svetomir

Marjanović sa po 6%, kao i Sanja Vučićević, za koju „Pištaljka“ tvrdi da je supruga bivšeg urednika „Press-a“, Dragana Vučićevića, i MEDIAVOX d.o.o. iz Beograda, čiji je vlasnik izvesni Saša Petrović. Jelena Krstović povukla je fotografiju sa svog Twitter naloga i objavila komentar u kome tvrdi da „manipulatori i photoshop 'stručnjaci'“ očigledno imaju previše vremena, te da je ono što rade „providno i naivno“. U međuvremenu, njen Twitter nalog potpuno je zamro, a mediji su, simptomatično, uglavnom ignorisali „otkriće“ „Pištaljke“, uz izuzetak npr. Internet portala novosadskog radija 021 i E-novina.

Budući da je Jelena Krstović povukla fotografiju sa svog Twitter naloga, sada je nemoguće uporediti njenu originalnu fotografiju sa onom koju je objavila „Pištaljka“ i dati nezavisan sud o tome da li je zaista reč o „manipulatorima i photoshop 'stručnjacima'“, ili su beleške sa sastanka potpredsednice Delta holdinga sa gradonačelnikom Beograda zaista autentične. Ono što je, međutim, za ovaj izveštaj važnije, jeste pitanje mere u kojoj su preostale odredbe Zakona o izmenama i dopunama Zakona o javnom informisanju iz 2009. godine, koje Ustavni sud u međuvremenu nije proglasio neustavnim, a tiču se Registra javnih glasila, doprinele transparentnijem medijskom vlasništvu u Srbiji. Očigledan odgovor je da zapravo nisu donele nikakav pomak po pitanju javnosti medijskog vlasništva. Prošle godine usvojena Strategija razvoja sistema javnog informisanja u Republici Srbiji do 2016. godine insistira na tome da se mora znati stvarni vlasnik pravnog lica koje je osnivač javnog glasila i poreklo kapitala uloženog u javna glasila, te najavljuje da će Republika Srbija unaprediti i dosledno primeniti zakonsku regulativu kojom će se obezbediti javnost vlasništva i dostupnost informacija o fizičkim ili pravnim licima koja učestvuju u vlasničkoj strukturi medija, uključujući i informacije o prirodi i obimu tog učešća, kao i o krajnjim vlasnicima tog učešća, zatim informacija o prirodi i obimu učešća koje ista fizička ili pravna lica imaju u drugim javnim glasilima i privrednim društvima aktivnim u medijskom sektoru i drugim privrednim granama, informacija o drugim fizičkim ili pravnim licima koja bi mogla značajno da utiču na uređivačku politiku, te na kraju informacija o merama državne pomoći koju javna glasila koriste. Ovi zahtevi, sami po sebi, ne bi smeli biti sporni, budući da su doslovno prepisani iz Preporuka (2007)2 Komiteta ministara zemljama – članicama Saveta Evrope o medijskom pluralizmu i raznovrsnosti medijskog sadržaja, od 31. januara 2007. godine. Nažalost, u poslednjih godinu dana od usvajanja Medijske strategije, ništa po ovom pitanju nije učinjeno, te nam preostaje da zaključke o tome ko su pravi vlasnici medija izvodimo na osnovu neoprezno postavljenih fotografija na društvenim mrežama, ukoliko poverujemo da su autentične a ne delo „manipulatora i photoshop 'stručnjaka'“, a ne na osnovu uvida u Registar javnih glasila, koji doduše postoji, ali realno ničemu ne služi.

2. *Zakon o radiodifuziji*

Dnevni list „Blic“ u broju od 20. avgusta piše kako su učestale pritužbe građana Republičkoj radiodifuznoj agenciji (RRA) zbog suviše glasnih reklama na televiziji. „Blic“ prenosi izjavu Milana Jankovića, direktora Republičke agencije za elektronske komunikacije (Ratel), koji potvrđuje da je ova agencija od RRA dobila zahtev da izvrši određena merenja kako bi se utvrdilo da li su pritužbe građana osnovane. „Blic“ piše da su prema dosadašnjim merenjima, pojedine reklame i do tri puta glasnije od redovnog programa. Prema sličnom merenju Ratela iz jula 2011. godine, „Blic“ prenosi da je najmanje odstupanja u nivou tona reklama bilo na Radio-televiziji Srbije, dok su najglasnije reklame emitovane na televizijama Pink, Prva i Hepi. Komentar koji je novinar ovog lista, doduše nezvanično, dobio u televizijskim kućama koje je kontaktirao, jeste da one reklamni materijal dobijaju gotov od marketinških agencija, te da ne mogu ni na koji način da ga koriguju, čak ni kada je u pitanju jačina tona. Takođe, tvrde da je gotovo nemoguće da tokom samog emitovanja regulišu jačinu tona kada naiđu reklamni blokovi, jer bi to zahtevalo još jednu osobu u režiji koja bi se samo time bavila. „Blic“ prenosi i da je u susednoj Bugarskoj, posle velikog broja žalbi gledalaca na bučne reklame, bugarski Savet za elektronske medije parlamentu predložio usvajanje zakona kojim bi se zabranile preterano bučne ili piskave reklame.

Iz teksta nije najjasnije po kom pravnom osnovu bi RRA, a još manje Ratel, mogli da sankcionišu različit nivo tona u reklamama, u odnosu na nivo tona u ostalim programima, čak i da Ratel utvrdi da takva pojava zaista postoji. Zakon o radiodifuziji propisuje da su emiteri dužni da obezbede proizvodnju i emitovanje kvalitetnog programa, kako sa stanovišta sadržaja programa, tako i sa tehničkog stanovišta. Ne postoji, međutim, nijedan podzakonski akt koji bi razliku u nivou tona između različitih delova programa, definisao kao tehnički manjkav program. Slično je i sa Zakonom o oglašavanju, koji pojačavanje nivoa tona u reklamama u odnosu na nivo tona u ostalim programima uopšte ne predviđa kao moguću povredu načela oglašavanja, osim ukoliko bi se isto podvelo pod oglašavanje suprotno dobrim poslovnim običajima i profesionalnoj etici. Za oglašavanje suprotno dobrim poslovnim običajima i profesionalnoj etici, u skladu sa Zakonom o oglašavanju, mogla bi se izreći prekršajna kazna u rasponu od 100.000 do 1.000.000 dinara. Ovakvih odluka, međutim, u praksi prekršajnih sudova nema, a i kada bi RRA, kao nadležno telo, podnela zahtev za pokretanje postupka s takvim osnovom, postavlja se pitanje na osnovu čega bi sud cenio u kojoj meri se ton pojačava, kao i na koji način bi utvrdio šta u ovoj oblasti predstavlja zahtevani standard dobrih poslovnih običaja, odnosno profesionalne etike. Inače, različit nivo tona u reklamama u odnosu na nivo tona u ostalim programima je pitanje koje je aktuelno ne samo u Srbiji i regionu. Tako je npr. u Americi, krajem 2010. godine, usvojen Commercial Advertisement

Loudness Mitigation Act (Zakon o ublažavanju glasnoće komercijalnog oglašavanja), koji insistira na tehnološkim rešenjima koja bi obezbedila ujednačen nivo tona u reklamama i ostatku programa. U Velikoj Britaniji, isti problem je rešen mehanizmom ko-regulacije i Kodeksom radiodifuznog oglašavanja, koji predviđa da ton reklama ne sme biti isuviše bučan ili neprijatan, te da maksimalna subjektivna glasnost reklama mora dosledno odgovarati maksimalnoj subjektivnoj glasnosti programa, a kako gledaoci ne bi morali da regulišu nivo tona tokom pauza za reklame. Kodeks, međutim, uvažava činjenicu da se pauze za reklame nekad emituju tokom posebno tihih delova programa, što dovodi do toga da i reklame sa prihvatljivim nivoom tona zvuče nesrazmerno glasnije. Kodeksom se propisuju različiti modeli ujednačavanja nivoa tona, uz pozivanje na preporuke Međunarodne unije za telekomunikacije, odnosno, propisivanje da maksimalni nivo tona u reklamama mora biti najmanje 6 dB niži od maksimalnog nivoa tona u programu, uzimajući u obzir ograničeni dinamički raspon u većini reklama.

3. Zakon o zaštiti podataka o ličnosti

Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, Zaštitnik građana, Udruženje novinara Srbije i Nezavisno udruženje novinara Srbije osudili su, u saopštenju objavljenom 7. avgusta, objavljivanje podataka kojima se omogućava prepoznavanje maloletnih žrtava krivičnih dela i njima i njihovim porodicama nanose dodatne patnje. U saopštenju se navodi slučaj tekstova o silovanju mlade maloletnice, sa fotografijama njene porodične kuće, nazivom mesta i ulice gde živi, i inicijalima ličnih imena, čime je praktično otkriven identitet žrtve i dodatno joj i dugoročno otežana već preteška situacija. U saopštenju se insistira da takvi napisi nisu novinarstvo i nemaju veze sa javnim informisanjem, da se njima nanosi dodatni bol žrtvi i njenoj porodici i urušava ugled novinarske profesije. Od uredništava i novinara listova koji takvim tekstovima povećavaju tiraž, traži se da nađu snage i integriteta da spreče da se sa takvom nedopustivom praksom nastavi, a od regulatornih tela u oblasti informisanja – da proaktivno vrše svoja ovlašćenja.

Zakon o zaštiti podataka o ličnosti sadrži prilično nejasne odredbe koje se tiču obrade ličnih podataka od strane novinara i medija. Ono što je, međutim, nesumnjivo, jeste da i za obradu podataka od strane novinara i medija za svrhu objavljivanja u vršenju delatnosti javnog informisanja, a prikupljanje podataka o žrtvama krivičnih dela i njihovo objavljivanje nesumnjivo jeste obrada, važe određena pravila iz Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, a posebno i pravilo da obrada nije dozvoljena ako je njena svrha nedozvoljena. U konkretnom slučaju, Zakonom o javnom informisanju propisano je da se maloletnik ne sme učiniti prepoznatljivim u informaciji koja je

podesna da povredi njegovo pravo ili interes. Ovo za konsekvencu ima da obrada podataka za svrhu da se maloletnik učini prepoznatljivim u informaciji koja je podesna da povredi njegovo pravo ili interes, jeste obrada za nedozvoljenu svrhu, te kao takva nedozvoljena. Podsetimo, Krivičnim zakonikom propisano je da je prikupljanje ličnih podataka protivno zakonu, ili korišćenje ličnih podataka prikupljenih protivno zakonu, krivično delo za koje je zaprećena novčana kazna ili zatvor do jedne godine.

III MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA

U periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi, nije donet nijedan zakon koji se neposredno odnosi na medijski sektor. U skupštinsku proceduru je stavljen Predlog zakona o dopunama Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, ali se predložene izmene odnose samo na olakšavanje obrade podataka za vođenje humanitarnih akcija. U skupštinskoj proceduri i dalje nije nijedan od nacрта seta medijskih zakona pripremljenih u poslednjim mesecima mandata prethodne Vlade. Nova Vlada o tim nacrtima nije pokrenula ni javnu raspravu.

Nastavljeno je, međutim, medijsko licitiranje budućim rešenjima nekih od pitanja od značaja za medijski sektor. Tako je, npr. dnevni list „Blic“, pozivajući se na izvore u Vladi i radnoj grupi, pri čemu se verovatno misli na radnu grupu Ministarstva finansija koja se bavi ukidanjem „neporeskih i parafiskalnih nameta“, kao jednim od predizbornih obećanja pojedinih stranaka vladajuće koalicije, objavio da će Vlada Srbije najverovatnije ukinuti pretplatu za RTS. „Novosti“, pozivajući se na Ministarstvo finansija, pišu potpuno drugačije, da se o ukidanju TV pretplate nije ni raspravljalo, budući da, po njima, TV pretplata nije parafiskalni namet, pa i ne može da bude na spisku 107 parafiskalnih nameta, koji će biti ukinuti u oktobru. „Novosti“ pišu da pretplatu izmiruje tek oko 36 odsto domaćinstava, i da je naplata najviša u Novom Sadu i Beogradu, gde iznosi oko 60 odsto, a u drugim krajevima Srbije oko 20 procenata. Pri tome, ovaj list navodi da je za finansiranje RTS-a godišnje potrebno minimalno 90 miliona evra, a da javni servis od marketinga naplati tek oko 20 miliona, te da bi država iz ionako praznog budžeta za RTS morala godišnje da izdvaja oko 70 miliona evra. O niskom nivou ovakve debate svedoči to što, niti „Blic“ objašnjava kako bi vlada uopšte mogla da ukine pretplatu, budući da ista nije ni uvedena odlukom vlade, već Zakonom o radiodifuziji, niti pak „Novosti“ obrazlažu metodologiju po kojoj se došlo do podatka da za finansiranje RTS-a godišnje treba minimalno 90 miliona evra, odnosno da li su u tu cifru ukalkulisane uštede koje bi se mogle ostvariti jasnijim definisanjem zahteva koje javni servis treba da zadovolji, racionalizacijom poslovanja ustanova javnog servisa, odnosno delotvornijom

kontrolom njihovih finansija. Slično se licitira i pitanjem regionalnih javnih servisa. Tako, ponovo „Blic“, o takozvanoj „Kragujevačkoj inicijativi“ piše kao o „inicijativi za spas lokalnih medija“, a „Politika“ izveštava sa skupa „Kragujevačke inicijative“ u Pančevu, na kome su se predstavnici javnih medijskih preduzeća iz Novog Pazara, Kragujevca, Niša i Pančeva, založili za usvajanje zakona kojim bi se omogućilo formiranje regionalnih javnih servisa. „Kragujevačka inicijativa“ ukazuje i da je nacrtom zakona koji je sačinila radna grupa Ministarstva kulture, a koji još nije formalno obelodanjen, predviđeno da Srbija, pored RTS-a, ima još pet regionalnih javnih servisa, ali sve u centralnoj Srbiji, dok bi u Vojvodini ostao samo RTV u Novom Sadu, iako se „Kragujevačka inicijativa“ zalagala za još tri regionalna javna servisa u Pokrajini. Niko, međutim, ne analizira da li bi formiranje regionalnih javnih servisa zaista bila mera koja bi obezbedila spas lokalnih medija, kako „Kragujevačka inicijativa“ tvrdi, ili možda pak smrtna presuda za većinu lokalnih medija, a posebno za one komercijalne, i spas samo za mali broj izabranih javnih medijskih preduzeća.

IV MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

REGULATORNA TELA

1. Republička radiodifuzna agencija (RRA)

1.1. Republička radiodifuzna agencija, na sednici svog Saveta, održanoj 15. avgusta 2012. godine, donela je odluku o raspisivanju novog Javnog konkursa za izdavanje dozvola za emitovanje radio i/ili televizijskog programa za regionalna i lokalna područja. Konkurs se odnosi na dve regionalne dozvole za televiziju, jedne za područje Zaječara, Negotina i Žagubice, i druge za područje Šapca, Bogatića i Sremske Mitrovice, kao i na dve regionalne radijske dozvole, jedne u Beogradu i druge na području koje obuhvata Bor, Zaječar, Negotin i Boljevac. Konkurs je raspisan i za jedanaest lokalnih televizijskih i devetnaest radijskih dozvola.

Ono što posebno pada u oči jeste da je u poslednjih pet meseci oduzeto 13 dozvola za emitovanje programa, zbog neizmirivanja obaveze plaćanja naknade, a da su još dve dozvole oduzete, odnosno prestale da važe, zbog gašenja same firme kojoj je dozvola bila izdata, odnosno, zbog odustanka samog emitera od daljeg emitovanja. Neposredno po isteku perioda na koji se ovaj izveštaj odnosi, RRA je, takođe zbog neizmirivanja obaveze plaćanja naknade, pokrenula još 35 postupaka za

oduzimanje dozvole. Ovo ukazuje da ne postoje uslovi za finansijsku održivost emitera u Srbiji, posebno u situaciji u kojoj je, što je i Medijska strategija konstatovala, već izdato više dozvola nego što tržište može da podnese. Ovo čini očiglednim da je ozbiljan nedostatak Zakona o radiodifuziji što nije uslovio raspisivanje javnih konkursa vršenjem odgovarajućih ekonomskih analiza koje bi potvrdile postojanje uslova za održivost licenciranih emitera, te samim tim i opravdanost izdavanja novih dozvola. Naime, po Zakonu o radiodifuziji, javni konkurs se obavezno raspisuje kada na osnovu Plana raspodele radio frekvencija postoje mogućnosti za izdavanje novih dozvola za emitovanje programa. RRA u Pravilniku o izdavanju dozvola za emitovanje programa insistira na tome da je uslov za izdavanje dozvola garancija podnosioca prijave, koju on pruža svojim finansijskim potencijalom, „da će biti u mogućnosti da realizuje predloženi programski i uređivački koncept“. Ovo, međutim, očigledno nije dovoljno, budući da dozvola važi osam godina, te da kakav god bio finansijski potencijal podnosioca prijave, na mogućnost da se realizuje predloženi programski i uređivački koncept očigledno utiču i uslovi tržišta koji su već više godina krajnje nepovoljni.

2. Republička agencija za elektronske komunikacije (Ratel)

Aktivnosti Republičke agencije za elektronske komunikacije koje se tiču merenja nivoa tona u reklamama u odnosu na nivo tona u ostalim programima TV emitera, obrađene su u delu ovog izveštaja koji se bavi monitoringom implementacije Zakona o radiodifuziji.

DRŽAVNI ORGANI

3. Ministarstvo kulture i informisanja

3.1. Vlada Srbije postavila je Dragana Kolarevića za pomoćnika ministra kulture i informisanja, u Sektoru za informisanje i medije. Kolarević je tokom devedesetih godina prošlog veka radio u informativnom programu Radio televizije Srbije, dok je nakon demokratskih promena 2000. godine, nastavio da radi u dokumentarnom programu istog medija. U jednoj od prvih izjava nakon imenovanja, Kolarević je izjavio da mu je, budući da je radio u dokumentarnom programu, poznato šta se dešava u medijima, te da će se zalagati za više slobode i bolji materijalni položaj novinara. „Upravo čitam predlog zakona o javnim radio-televizijskim servisima, kojim će se obezbediti samostalnost u finansiranju i nezavisnost u uređivačkoj politici. Od toga ćemo krenuti“, kazao je za dnevni list „Press“ novi pomoćnik ministra.

Više pažnje od imenovanja, izazvao je tekst koji je Kolarević, samo nekoliko dana pre toga, objavio na Internet mediju „Novi standard“. Pod naslovom „Vreme je za prvi srpski kulturni ustanak“, Dragan Kolarević tvrdi da je Srbija izložena kulturnoj okupaciji od 1915. godine i povlačenja srpske vojske u Prvom svetskom ratu, te da ta okupacija traje do danas. Na pitanja „Ko su nosioci i izvršioци pogubne antisrpske politike u Srbiji?“, i „Da li su to oni koji su dali nedvosmislenу podršku Tadiću i Jovanoviću na proteklim i svim prethodnim izborima?“, Kolarević odgovara poimeničnim navođenjem pevača, glumaca, reditelja, pisaca i drugih kulturnih poslenika koji su na prethodnim izborima podržali Demokratsku stranku i Liberalno demokratsku partiju Srbije. Kolarevićev tekst naišao je na žestoku osudu, a posebno mu se zameralo da pravi spiskove nepodobnih po kriterijumima političke opredeljenosti. Neposredno po isteku perioda na koji se ovaj izveštaj odnosi, državni sekretar u Ministarstvu kulture, Miroslav Tasić, izjavio je da je pročitao sporni tekst, ali da smatra da Kolarević, kao i svako drugi, ima pravo na iznošenje ličnih stavova, dok je ministar kulture, Bratislav Petković, povodom zahteva za smenu pomoćnika ministra, rekao da Kolarević ostaje u ministarstvu, i da pitanje njegove smene neće pokrenuti.

KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

4. Organizacija proizvođača fonograma Srbije - OFPS

Organizacija proizvođača fonograma Srbije saopštila je krajem avgusta da, zajedno sa Organizacijom za kolektivno ostvarivanje prava interpretatora (PI), vodi intenzivne kontakte i pregovore sa predstavnicima pojedinih udruženja koja zastupaju korisnike iz reda javnog saopštavanja i javnog emitovanja, ali takođe i sa predstavnicima obveznika plaćanja posebne naknade, među kojima su Unija poslodavaca Srbije, Udruženje informatičke delatnosti Privredne komore Srbije, ANEM, RTS, Radio-televizija Vojvodine, u cilju prevazilaženja nesporazuma i postizanja sporazuma o tarifama. OFPS je takođe saopštio da je, zajedno sa Unijom poslodavaca Srbije i kolektivnim organizacijama Sokoj i PI, Ministarstvu finansija i privrede podneo inicijativu za izmenu Zakona o porezu na dodatu vrednost smanjenjem stope PDV sa postojećih 18% na 8% u slučaju prenosa i ustupanja autorskog i srodnih prava putem kolektivnog ostvarivanja autorskog odnosno srodnog prava i omogućavanjem da kolektivne organizacije PDV plaćaju po naplati potraživanja, što bi, kako se navodi u saopštenju, u bolji položaj dovelo prevashodno korisnike, a zatim i nosioce prava.

Podsetimo, Zakonom o autorskom i srodnim pravima koji je na snazi od početka 2010. godine, propisan je novi mehanizam utvrđivanja tarifa naknada za korišćenje autorskih dela i predmeta

zaštite srodnih prava. Konkretno, po tom mehanizmu, tarifa se utvrđuje sporazumom između kolektivnih organizacija i reprezentativnih udruženja korisnika, a tek ukoliko takav sporazum izostane, upravni odbor organizacije samostalno donosi tarifu, pri čemu takva tarifa mora da dobije saglasnost Komisije za autorsko i srodna prava da bi stupila na pravnu snagu. Izuzetno, Komisija za autorsko i srodna prava može i samostalno odrediti tarifu. Međutim, iako je zakon na snazi već duže od dve godine, OFPS, makar u odnosu na radiodifuzne emitere, i dalje primenjuje tarifu usvojenu po prethodnom zakonu. Razlog za ovo je što OFPS nije uspeo da sa emiterima postigne sporazum o tarifi, niti pak da dobije saglasnost Komisije za autorsko i srodna prava za tarifu koju je sam predložio. U takvoj situaciji, sve je izvesnije da će Komisija na kraju sama odrediti tarifu. Saopštenje OFPS-a ukazuje da je ova organizacija, u želji da izbegne takvu situaciju, vrlo raspoložena da još jednom, kroz pregovore i moguće nove ustupke reprezentativnim udruženjima korisnika, ipak dođe do tarife koja bi bila zasnovana na sporazumu.

V PROCES DIGITALIZACIJE

Stefan Lazarević, državni sekretar za telekomunikacije u Ministarstvu za unutrašnju i spoljnu trgovinu i telekomunikacije, najavljujući prioritete svog ministarstva u narednom periodu, istakao je u prvim izjavama po stupanju na dužnost, pored širokopojasnog pristupa Internetu, većeg uključivanja predstavnika privrede u proces donošenja strateških dokumenata, unapređenja elektronskog poslovanja, pomoći naučnoj zajednici i malim i srednjim preduzećima da lakše dolaze do sredstava iz fondova EU, te uspostavljanja funkcionalne elektronske uprave, i značaj digitalizacije. Lazarević je istakao da se u ovom trenutku u Srbiji digitalno emituje televizijski signal sa 15 lokacija inicijalne mreže, ali da se to emitovanje vrši malim snagama i da je namenjeno prevashodno testiranju distribucione mreže. „U konačnoj mreži emitovanje će se vršiti sa znatno većeg broja lokacija, a prvo isključivanje analognog signala u pojedinim zonama pokrivanja bi se moglo očekivati sredinom naredne godine“, rekao je Lazarević. Novi državni sekretar takođe očekuje da će Srbija završiti proces digitalizacije u toku 2014. godine. „U ovom trenutku nedostaje projekat mreže, što je prvi korak koji moramo da uradimo i koji će nam omogućiti da donesemo plan prelaska na digitalnu televiziju. Tim planom će se detaljno definisati rok i tranzicija prelaska pojedinih zona“. Lazarević je takođe rekao da Vlada Srbije ozbiljno razmatra modalitete pomoći ekonomski ugroženim porodicama za nabavku opreme za prijem digitalnog TV signala. „Trenutak kada STB treba nabavljati, bez obzira što ih trenutno ima na tržištu, vezan je za isključivanje analognog signala po regionima“, izjavio je Lazarević. „S obzirom na to da cena ovih uređaja opada sa vremenom, treba ih nabavljati neposredno pred prelazak na digitalno emitovanje, a to znači

sredinom sledeće godine. Treba naglasiti da, dok ne budu obavešteni, građani ne treba da razmišljaju o nabavci ovih uređaja“.

Čini se da prve izjave novog državnog sekretara nose nešto drugačiju poruku od one na koju smo navikli od njegove prethodnice. Poruka je i dalje optimistička, po Lazareviću Srbija će završiti proces digitalizacije u toku 2014. godine, iako je Strategijom opreznije predviđeno da će taj proces biti okončan tek do leta 2015. S druge strane, umesto nabiranja prednosti koje će digitalizacija doneti građanima, Lazarević vrlo otvoreno govori o onome što država tek treba da uradi i o onome što još nije uradila, a davno je trebalo – da usvoji projekat mreže, i nakon toga, donese plan prelaska na digitalno emitovanje koji bi utvrdio redosled i vremenski raspored faznog gašenja analognog i uključivanja digitalnog signala u svakom od regiona.

VI PROCES PRIVATIZACIJE

Sindikata novinara Srbije pozvao je početkom avgusta Savet za borbu protiv korupcije da ispita zakonitost izvršenog stečaja Televizije Čačak i kompletne privatizacije koja mu je prethodila. Poziv je usledio nakon što je 1. avgusta u ponoć isključen signal ove televizije. Prethodno je RRA Televiziji Čačak oduzela dozvolu zbog neplaćanja naknade, a Privredni sud, na predlog poverioca, filmskog distributera „Pro Vision“ kome Televizija Čačak duguje gotovo 900.000 dinara, otvorio stečaj zbog trajne nesposobnosti plaćanja. Mediji su preneli da se u obrazloženju rešenja o pokretanju stečaja, navodi da ukupan dug televizije iznosi 42,6 miliona dinara. Sindikat novinara Srbije podseća da je TV Čačak počela da radi 17. januara 1999. godine kao opštinsko javno preduzeće, a da je 11. decembra 2009. privatizovana. Od tada, televizija je u vlasništvu čačanskog privrednika Zorana Bojovića, odnosno članova njegove porodice. Bojović je takođe vlasnik i Radio Čačka i nedeljnika „Čačanski glas“.

Radnici Televizije Čačak koji su ostali bez posla odlaskom ovog medija u stečaj, makar sudeći po izjavama koje su se mogle pročitati u medijima, krivca za gašenje kuće u kojoj su radili, vide prevashodno u Gradskoj upravi. „Ljudi u Gradskoj upravi su dozvolili da Čačak bude jedan od retkih gradova u Srbiji koji je ostao bez televizije“, kaže jedan od njih i dodaje: „Pušteni smo niz vodu, po sili zakona smo privatizovani a nije moralo da bude tako, jer nam to pokazuju primeri drugih sredina, kao što su Niš, Kragujevac... koji su sačuvali svoje televizije“. I dok ljudi koji ostaju bez posla, krivce za svoju situaciju traže u onima koji su poštovali zakon i njime propisanu obaveznu

privatizaciju javnih medija, i ukazuju da zakon nije morao da se poštuje ni u njihovom slučaju, jer eto, nije ni u Nišu ili Kragujevcu, simptomatično je da ni Sindikat novinara Srbije, kao ni mnogi drugi, ne nudi ni naznaku nekog drugačijeg rešenja katastrofalne medijske situacije, osim poništaja privatizacije, odnosno vraćanja privatizovanih medija na državne jaslje. Tako se od države traži da „čuva svoje medije“ na uštrb privatnih, i da krši zakone kojima je sama propisala privatizaciju javnih medijskih preduzeća kao obaveznu, ali se ne traži da obezbedi fer uslove na tržištu, niti dosledna kontrola državne pomoći, kojima bi se obezbedilo da opstanu i napreduju kvalitetni i konkurentni mediji, a ne samo oni koje država dotira.

VII ZAKLJUČAK

Srpska medijska scena i dalje čeka davno obećane reforme u medijskom sektoru. Nova vlada polako nalazi kadrovska rešenja za pozicije od značaja za ovaj sektor, ne uspevajući uvek, kao na primer u slučaju pomoćnika ministra kulture, Dragana Kolarevića, da izabranim rešenjima izbegne kontroverze. U kolikoj smo, međutim, vremenskoj oskudici i koliko su hitne promene neophodne, svedoči tempo od po, u proseku, tri radio ili TV stanice koje u Srbiji ostanu bez dozvole i ugase se svakog meseca. Koliko bi ovaj prosek mogao da se još pogorša, svedoči vest o tome da je RRA upravo pokrenula još 35 postupaka za oduzimanje dozvole. Ako nova vlada nastavi da se uhodava sporim tempom kojim je to do sada radila, lako bi joj se moglo desiti da jednom kad se bude odvažila da uđe u medijske reforme, više uopšte ne bude medija, makar onih elektronskih. O tome koliko je situacija ozbiljna i u sektoru štampe svedoči i poziv Upravnog odbora Asocijacije medija, udruženja koje okuplja najveće izdavače štampanih medija u Srbiji, premijeru Ivici Dačiću i ministru kulture, Bratislavu Petkoviću, za hitno otpočinjanje dijaloga o merama za unapređenje poslovanja kompletnog novinsko-izdavačkog sektora. Poruka iz tog poziva je ista – Srbija će, ukoliko se odmah ne preduzmu odgovarajuće mere, biti jedna od retkih zemalja u Evropi koja će ostati bez štampanih medija.